

Het VWO

Werkhouding:

Inzet / tempo	Is in staat door te werken. Neemt af en toe het voortouw bij een groepsopdracht. Heeft doorzettingsvermogen.
Zelfbeeld	Heeft een kritische houding. Beoordeelt eigen werk reëel. Kan een reële inschatting geven van het resultaat. Kan reflecteren op eigen prestaties.
Interesse	Geïnteresseerd in veel van de lesstof. Heeft belangstelling van algemeen maatschappelijke zaken. Toont betrokkenheid bij het lesgebeuren.
Huiswerkattitude	Besteedt voldoende aandacht aan huiswerk. Huiswerk wordt gemaakt, tenzij de stof niet is begrepen. Plant het huiswerk en werkt vooruit. Maakt huiswerk, indien de noodzaak ervan in wordt gezien. Houdt zich aan planning en afspraken.

Niveau/intellectuele capaciteiten:

Probleemoplossend Vermogen	Trekt duidelijke conclusies uit eigen onderzoek. Vormt zich een abstracte voorstelling van zaken. Kan hoofd- en bijzaken scheiden in een zakelijke tekst. Vindt de essentie uit een informatiebron. Weet toepassingen te bedenken van de theorie. Ziet samenhang in complexe situaties. Heeft overzicht over feiten en gegevens. (H)erkent het probleem. Heeft overzicht over de te nemen stappen. Heeft inzicht in oplossingen (creatief).
-------------------------------	--

A. Vaardigheden:

Concentratie	Kan zich afsluiten van omgevingsruis en doorwerken aan een taak. Kan gedurende langere tijd luisteren naar de uitleg van de leerkracht en de hoofdzaken eruit halen.
Zelfstandigheid	Weet zich over tegenslagen heen te zetten. Kan doelgericht werken. Stelt meer algemene vragen. Kan ook open, minder gestructureerde opdrachten aan. Kan samenwerken met klasgenoten en denkt mee over een taakverdeling. Stelt eisen aan het resultaat. Is in staat een heldere presentatie te geven. Kan een uitleg/instructie snel begrijpen. Heeft overzicht over een aantal denkstappen tegelijkertijd. Voert de opgegeven taak goed en snel uit. Verwerkt commentaar van de docent gemakkelijk. Kan overzichtelijk en beknopt aantekeningen maken. Heeft overzicht over de verschillende taken die hij moet maken. Kan efficiënt werken in bibliotheek en op internet. Houdt zich aan de regels en afspraken met betrekking tot huiswerk, inleverdata, uitvoeren van een opdracht Is in staat geconcentreerd en zelfstandig te werken aan open taken.

De HAVO

A. *Werkhouding:*

Inzet / tempo	Gaat aan het werk als de docent daartoe opdracht geeft. Stopt met werken als er naar eigen inzicht voldoende tijd en aandacht aan besteed is. Als het abstractievermogen zwak is, kan de leerling dankzij een flink doorzettingsvermogen succesvol zijn.
Zelfbeeld	Kan redelijk reflecteren op eigen prestaties. Kan goed inschatten of de stof begrepen is.
Interesse	Verdiept zich in maatschappelijke ontwikkelingen als een relatie gelegd kan worden met de eigen leefsfeer. Geïnteresseerd in de lesstof waarvan het praktische nut duidelijk is. Kiest voor gedrag en opvattingen van een peergroup. Is gericht op reacties van klasgenoten. Kan luisteren naar docent en medeleerlingen.
Huiswerkattitude	Kiest doelbewust voor wel of niet maken van huiswerk. Is gericht op het begrijpen van huiswerkopdrachten. Is vlot klaar met huiswerkopdrachten. Vindt het lastig om zich te motiveren om te herhalen. Kan een planning maken voor de langere termijn, maar houdt zich niet altijd aan die planning. Werkt aan het huiswerk van de volgende dag.

B. *Niveau/intellectuele capaciteiten:*

Probleemoplossend Vermogen	Moet begeleid worden bij het vormen van een abstracte voorstelling uit concrete zaken. Kan hoofd- en bijzaken scheiden in korte zakelijke teksten. Kan zelf conclusies trekken uit eenvoudig, eigen onderzoek. Denkt in praktische toepassingen. Heeft overzicht over een flinke hoeveelheid feiten en gegevens. Ziet samenhang in enigszins complexe situaties.
-------------------------------	---

C. *Vaardigheden:*

Concentratie	Kan zich laten afleiden door omgevingsruis. Concentreert zich goed bij overzichtelijke, goed gestructureerde taken.
Zelfstandigheid	Weet zich over tegenslagen heen te zetten. Kan zelfstandig werken aan een duidelijk gestructureerde taak. Werkt aan het huiswerk voor de volgende dag. Werkt met korte termijn planningen. Kan creatieve opdrachten aan. Kan geleerde stof in eenvoudige, nieuwe situaties toepassen. Kan een uitleg/instructie begrijpen als er systematisch wordt uitgelegd. Kan een aantal denkstappen tegelijk nemen. Kan werkzaamheden op korte termijn goed overzien. Heeft behoefte aan afwisseling van opdrachten en werkvormen. Kan gedurende wat langere tijd geconcentreerd, zelfstandig werken. Kan een planning maken voor de langere termijn, maar houdt zich daar niet altijd aan.

VMBO Theoretische leerweg

A. *Werkhouding:*

Inzet / tempo	Is afwachtend bij groepsopdrachten. Gaat aan het werk als de docent daarvoor opdracht geeft. Onderbreekt het werk zo nu en dan. Werkt goed aan kort durende opdrachten.
Zelfbeeld	Kan inschatten of de stof is begrepen. Kan inschatten of er voldoende of onvoldoende geleerd is. Heeft moeite goed te reflecteren op de eigen prestaties. Koppelt leren aan de persoon van de leraar. Is gevoelig voor reacties van klasgenoten. Raakt snel ontmoedigd als er teveel feiten en gegevens worden gepresenteerd.
Interesse	Ziet als nut van het leren het behalen van een diploma. Gedrag en opvattingen van leeftijdgenoten en van idolen zijn heel bepalend.
Huiswerkattitude	Is vlot klaar met huiswerk; gericht op reproductie. Maakt het huiswerk voor de volgende dag. Houdt zich niet erg bezig met het overzicht van taken. Heeft begeleiding nodig bij het zich (blijven) houden aan regels en afspraken met betrekking tot huiswerk, inleverdata en het uitvoeren van een verslag of opdracht.

B. *Niveau/intellectuele capaciteiten:*

Probleemoplossend Vermogen	Heeft moeite met het vinden van de essentie uit een informatiebron. Vindt het moeilijk een verband te zien tussen een concrete situatie en een formule. Kan een uitleg/instructie begrijpen als er stap voor stap wordt uitgelegd. Heeft overzicht over een geringe hoeveelheid feiten en gegevens. Heeft begeleiding nodig om samenhang te ontdekken in complexe situaties.
-------------------------------	--

C. *Vaardigheden:*

Concentratie	Laat zich snel afleiden door omgevingsruis. Kan zich concentreren als een einddoel van de taak in beeld is. Kan voor een korte tijd luisteren naar de docent of medeleerling. Werkt door als de docent positieve feedback geeft.
Zelfstandigheid	Kan taakgericht werken. Werkt goed door als de taak concreet en goed gestructureerd is. Voelt zich snel persoonlijk aangesproken. Heeft behoefte aan afwisseling in opdrachten en werkvormen. Wordt onrustig en onzeker van opdrachten met open karakter.

Binnen het VMBO Theoretische leerweg is leerwegondersteunend onderwijs daarbij vooral gericht op leerlingen met:

Moelijkheden in de basisvaardigheden:

- Disharmonische aanlegstructuur (bv. Taalaanleg sterk – ruimtelijk zwak)
- Ernstige dyslexie / taalstoornissen
- Geheugenproblemen
- Tempo moeilijkheden
- Concentratieproblemen
- Grote achterstanden in de leerstofvorderingen
- Motorische handicaps
- Problemen met de visuele waarneming
- Zintuiglijke stoornissen
- Ernstige rekenstoornissen
- Stoornissen in de ruimtelijke oriëntatie

Attitudes en gewoontes:

- Chaotische instelling
- Problemen in de organisatie van werk op school en huiswerk
- Begeleidbare motivatieproblemen

Relatieproblemen:

- Relatieproblemen met ouders, leraren en andere volwassenen
- Relatieproblemen met leeftijdgenoten
- Milieuomstandigheden, die de ontwikkeling van het kind in de weg staan
- Algemene contactstoornissen (autistisch spectrum)

Emotionele problemen:

- Licht psychiatrische stoornissen
- Impulsiviteit
- Onzekerheid
- Faalangst
- Teruggetrokken gedrag
- Problemen met het maken van keuzen
- Paniek in nieuwe situaties
- Zelfoverschatting / zelfonderschatting
- Kinderlijkheid (vertraagde ontwikkeling)
- Psychosomatische klachten
- ADHD-problematiek
- Fobische klachten
- Depressief gedrag
- Pervasieve ontwikkelingsstoornis

Contra-indicaties:

- Plaatsbaarheid binnen het reguliere VO.
- Enkelvoudige problematiek in combinatie met een duidelijke praktische gerichtheid. In dat geval wordt naar de beroepsgerichte leerweg doorverwezen.
- Leerlingen die in sterke mate acting out gedrag vertonen in contact met leeftijdgenoten en volwassenen. Hier is het VSO-ZMOK een meer passend schooltype.
- Probleemleerlingen die het gezag van volwassenen niet accepteren. Ook hier is VSO-ZMOK een meer passend schooltype.
- Leerlingen met te zware lichamelijke of psychiatrische handicaps. Voor deze leerlingen zijn aangepaste vormen van onderwijs beschikbaar.

VMBO Kaderberoepsgerichte leerweg

A. *Werkhouding:*

Inzet / tempo	Is afwachtend bij groepsopdrachten. Gaat aan het werk als de docent daarvoor opdracht geeft. Onderbreekt het werk; wordt afgeleid door eigen gedachten en door wat er in de klas gebeurt. Werkt door aan duidelijke taken met een geregelde steun. Werkt uitgebreidere taken alleen af met een geregelde steun.
Zelfbeeld	Kan slecht reflecteren op de eigen prestaties. Heeft moeite om de eigen prestaties goed te beoordelen. Koppelt het leren gemakkelijk aan de persoon van de leraar. Is gevoelig voor reacties van klasgenoten.
Interesse	Werkt aan de lesstof en de opdrachten zonder een direct verband te leggen met de eigen leefwereld; is wel gevoelig voor bijsturen en kan dan de link leggen tussen school en 'later'. Gedrag en opvattingen van leeftijdgenoten en van idolen zijn van invloed. Is enigszins in staat om sociale aspecten en intellectuele aspecten van elkaar te scheiden.
Huiswerkattitude	Is afhankelijk van controle door de docent. Werkt in eerste instantie voor de docent en minder voor zichzelf. Verveelt zich snel als gedurende langere tijd aan een taak moet worden gewerkt.

B. *Niveau/intellectuele capaciteiten:*

Probleemoplossend Vermogen	Kan een korte uitleg/instructie begrijpen als er stap voor stap wordt uitgelegd. Kan in eerste instantie niet veel gegevens tegelijk opnemen, bij herhaling en herkenning van een structuur gaat dit beter. Kan geen grote denkstappen maken; denkstappen moeten verbonden worden aan concrete ervaringen. Kan hoofd- en bijzaken moeilijk tot slecht onderscheiden; brengt zelf weinig ordening aan in de leerstof of gegevens. Oorzaak en gevolgrelaties worden doorzien na herkenning van de structuur door herhaling.
-------------------------------	---

C. *Vaardigheden:*

Concentratie	Kan zich concentreren op een taak die past en voldoening geeft. Laat zich gemakkelijk afleiden door de omgeving. Laat zich snel ontmoedigen door tegenslag en negatief commentaar. Is snel afgeleid en kan moeilijk gedurende wat langere tijd (10 minuten) luisteren.
Zelfstandigheid	Is snel klaar met huiswerk. Kan niet zelf plannen en heeft geen overzicht van taken. Heeft duidelijke en herhaalde instructie nodig bij de uitvoering van taken. Heeft veel bevestiging nodig om door te gaan.

VMBO Basisberoepsgerichte leerweg

A. *Werkhouding:*

Inzet / tempo	Is afwachtend bij groepsopdrachten. Gaat aan het werk als de docent daarvoor opdracht geeft. Onderbreekt het werk regelmatig; is snel afgeleid door eigen gedachten en door wat er in de klas gebeurt. Werkt door aan korte, concrete taken met een geregelde steun. Werkt uitgebreidere taken niet of rommelig af.
Zelfbeeld	Kan een laag zelfbeeld en een geringe dunk van eigen capaciteiten hebben; is daarin bij te sturen. Kan slecht reflecteren op de eigen prestaties. Ziet het nut van het leren onvoldoende en probeert leren te ontlopen. Heeft moeite om de eigen prestaties goed te beoordelen. Koppelt het leren sterk aan de persoon van de leraar. Is heel gevoelig voor reacties van klasgenoten.
Interesse	Werkt aan de lesstof en de opdrachten zonder een direct verband te leggen met de eigen leefwereld. Gedrag en opvattingen van leeftijdgenoten en van idolen zijn heel bepalend. Het sociale aspect staat boven het intellectuele aspect.
Huiswerkattitude	Is afhankelijk van controle en directe beloning door de docent. Werkt voor de docent en minder voor zichzelf. Verveelt zich snel als gedurende langere tijd aan een taak moet worden gewerkt.

B. *Niveau/intellectuele capaciteiten:*

Probleemoplossend Vermogen	Kan een korte uitleg/instructie begrijpen als er stap voor stap wordt uitgelegd. Kan niet teveel gegevens tegelijk opnemen. Kan maximaal twee denkstappen tegelijk aan. Kan geen grote denkstappen maken; denkstappen moeten verbonden worden aan concrete ervaringen. Kan hoofd- en bijzaken moeilijk tot slecht onderscheiden; brengt zelf weinig ordening aan in de leerstof of gegevens. Oorzaak en gevolgrelaties worden slecht doorzien.
-------------------------------	---

C. *Vaardigheden:*

Concentratie	Kan zich concentreren op een taak die past en voldoening geeft. Laat zich gemakkelijk afleiden door de omgeving. Laat zich snel ontmoedigen door tegenslag en negatief commentaar. Kan moeilijk stil zitten en luisteren; is snel afgeleid.
Zelfstandigheid	Is snel klaar met huiswerk; werkt rommelig en vaak niet compleet. Heeft vaak de spullen niet bij zich. Kan niet zelf plannen en heeft geen overzicht van taken. Heeft hulp nodig bij de uitvoering van taken. Heeft veel bevestiging nodig om door te gaan.

Binnen de beroepsgerichte leerwegen (Kader en Basis) is leerwegondersteunend onderwijs daarbij vooral gericht op leerlingen met:

Moeilijkheden in de basisvaardigheden:

- Zwak verbaal vermogen en zwakke technische leesvaardigheden
- Een algemeen zwakke leerbegaafdheid
- Moeilijkheden bij het inprenten en verwerken van leerstof
- Grote achterstanden bij lezen, spellen en/of rekenen
- Concentratieproblematiek
- Slechte verwerking van meer complexe informatie
- Tempmoeilijkheden

Attitudes en gewoontes:

- Geringe motivatie voor algemeen vormende vakken
- Problemen in de zelfstandige organisatie van opdrachten

Relatieproblemen:

- Zich snel aangevallen voelen
- Relatieproblemen met opvoeders en leraren
- Relatieproblemen met leeftijdgenoten, zich openbarend als aandacht vragend gedrag, stoer doen, agressie, timide gedrag (terugtrekken, in zichzelf gekeerd zijn, meelopen, etc.),
- Een zeer weinig voor school stimulerend milieu,
- Kinderlijkheid,
- Belemmerende gezinsomstandigheden

Emotionele problemen:

- Onzekerheid
- Faalangst
- Een uitgebreide faalgeschiedenis

Contra-indicaties:

- Indicaties anders dan de genoemde criteria.
- Plaatsbaarheid in het regulier onderwijs.
- Een meer theoretische gerichtheid.
- Allesbepalende zware gedragsproblematiek waardoor het VSO-ZMOK een betere plaatsingsmogelijkheid biedt.
- Zware lichamelijke of zintuiglijke problematiek die vakuitoefening onmogelijk maken.

Het Praktijkonderwijs

A. *Werkhouding:*

Inzet / tempo	Is afwachtend bij groepsopdrachten. Gaat aan het werk als de docent daarvoor opdracht geeft. Onderbreekt het werk met grote regelmaat. Werkt aan korte, concrete taken met een permanente steun/controlé. Impulsieve werk- en leesstijl.
Zelfbeeld	Heeft een slecht inzicht in eigen (on)mogelijkheden. Sprake van onzekerheid en minderwaardigheidsgevoelens. Kan slecht reflecteren op de eigen prestaties. Faalangstig. Koppelt leren en werken sterk aan de persoon van de leraar. Is heel gevoelig voor reacties van klasgenoten.
Interesse	Werkt aan de lesstof en de opdrachten zonder een verband te leggen met de eigen leefwereld. Gedrag en opvattingen van leeftijdgenoten en van idolen zijn heel bepalend. Het sociale aspect is het meest belangrijk. Een zeer weinig theoretische houding en interesse.
Huiswerkattitude	Is afhankelijk van controle en directe beloning door de docent. Werkt voor de docent en minder voor zichzelf. Algemene leerzwakte.

B. *Niveau/intellectuele capaciteiten:*

Probleemoplossend Vermogen	Kan een korte uitleg begrijpen als er per stap wordt uitgelegd. Eén denkstap per keer. Kan hoofd- en bijzaken niet tot slecht onderscheiden; brengt zelf geen ordening aan in de lesstof of gegevens. Moeilijke verwerking van de leerstof. Oorzaak en gevolgrelaties worden niet doorzien. Een zeer weinig theoretische houding en motivatie. Moeilijkheden met abstract denken.
-------------------------------	---

C. *Vaardigheden:*

Concentratie	Kan zich concentreren op een kleine, gestructureerde taak die past en voldoening geeft. Laat zich zeer gemakkelijk afleiden door de omgeving. Laat zich snel ontmoedigen door tegenslag en negatief commentaar. Kan moeilijk stil zitten en luisteren; is snel afgeleid. Algehele concentratiezwakte. Korte spanningsboog. Geheugenproblemen.
Zelfstandigheid	Heeft vaak de spullen niet bij zich. Kan niet zelf plannen en heeft geen overzicht van taken. Heeft hulp nodig bij de uitvoering van taken. Heeft veel bevestiging nodig om door te gaan. Behoefté aan direct resultaat. Onvoldoende gewenning aan grootschalige klassen en scholen.

Het VSO-ZMOK

A. *Werkhouding:*

Inzet / tempo	Niet in staat taken af te maken. Maakt alleen die opdrachten af, die makkelijk afgaan. Werkt niet of raffelt het werk zo snel als mogelijk af om maar klaar te zijn.
Zelfbeeld	Sterke onder- of overschatting van zichzelf. Grote problemen met zelfreflectie. Sprake van onzekerheid en minderwaardigheidsgevoelens. Faalangstig. Koppelt leren en werken sterk aan de persoon van de leraar. Is heel gevoelig voor reacties van klasgenoten.
Interesse	Vindt alles tot juist helemaal niets interessant.
Huiswerkattitude	Geen huiswerkattitude aanwezig. Sterk structuurgevoelig.

B. *Niveau/intellectuele capaciteiten:*

Probleemoplossend Vermogen	Gaat het probleem uit de weg (vermijdingsgedrag) of ziet geen probleem. Problemen worden opgelost door gebruik van agressie of overlevingsstrategieën. Hanteren van sociaal wenselijke antwoorden naar docenten en volwassenen, maar niet in staat om hun gedrag daadwerkelijk aan te passen. Oorzaak en gevolgrelaties worden niet doorzien.
-------------------------------	--

C. *Vaardigheden:*

Concentratie	Extreme concentratie om de buitenwereld buiten te sluiten versus zeer korte spanningsboog. Grote prikkelgevoeligheid.
Zelfstandigheid	Komen niet toe aan zelfstandig werken. Continue controle op werk noodzakelijk. Continue behoefte om gecontroleerd te worden. Bevestigingvragend gedrag.

Het VSO-ZMOK is in principe bedoeld voor leerlingen die grote gedragsproblemen hebben. Deze gedragsproblemen hebben bij deze categorie kinderen nogal eens tot leerstof-achterstanden en remmingen in de sociaal-emotionele ontwikkeling geleid. De leerlingen zijn vaak kwetsbaar, hoewel hun gedrag dikwijls het tegenovergestelde lijkt uit te stralen.

In vergelijking met het leerwegondersteunend onderwijs kan gesteld worden dat het VSO-ZMOK meer die leerlingen opneemt, die onzekerheden naar buiten toe agressief afreageren. Daarnaast neemt het VSO-ZMOK die leerlingen op die niet door het reguliere voortgezet onderwijs geholpen kunnen worden. Het onvermogen om aan die onderwijsvormen deel te nemen is gelegen in een combinatie van kindgebonden factoren, sociale factoren en andere externe factoren.

De ondergrens van de IQ's en leerachterstanden is die van het praktijkonderwijs. Er wordt geen bovengrens gehanteerd. Naarmate de factoren zich opstapelen, is er meer indicatie om een leerling in het VSO ZMOK op te nemen.

Het ministerie heeft bepaald dat VSO ZMOK scholen in een grote regio samen moeten werken in zogenaamde Regionale Expertise Centra (REC's). Het CVI binnen een REC hanteert een landelijke uniforme toelatingssystematiek.

In zijn algemeenheid kan gezegd worden dat leerlingen die voor toelating op een VSO-ZMOK in aanmerking komen:

- Problematiek in en buiten school moeten vertonen
- Aangemeld moeten zijn bij jeugdhulpverlening
- Gediagnosticeerde, ernstige gedragsproblemen hebben
- Hierdoor in hun leren belemmerd worden.

Het VSO-ZMOK is daarbij gericht op kinderen met:

Moeilijkheden in de basisvaardigheden:

- Moeite met het accepteren van regels
- Een te snelle, impulsieve reactie
- Gebrek aan communicatieve vaardigheden en afstand in het oplossen van schoolse en sociale problemen

Attitudes en gewoonten:

- Een gewoonte om eerder met zowel verbale als fysieke agressie dan met woorden problemen op te lossen
- Zich snel aangevallen voelen
- Een langdurig lijdzaam verzet tegen regels

Relatieproblemen:

- Moeite met accepteren van gezag
- Problemen in de omgang met medeleerlingen zoals te sterke dominantie, agressie en outcast zijn
- Relatieproblemen met ouders, hetgeen op school doorwerkt

Emotionele problemen:

- Heftige emotionaliteit
- Het met agressie verwerken van teleurstellingen
- Grote behoefte zichzelf waar te maken

Contra-indicaties:

- Plaatsbaarheid in het regulier onderwijs met enige handelingsaanwijzingen
- Een dermate situatie dat een 24-uurs behandeling op zijn plaats is
- Een zware drugsverslaving